

Nostrifikační zkoušky z dějepisu (pravidla platná od 1.4.2010)

1.) Obecná pravidla

Základem pro získání nostrifikace z dějepisu je nadpoloviční úspěšnost v testu, který obsahuje 30 otázek, při čemž každá otázka je bodována jedním bodem. Nadpoloviční úspěšnost tedy znamená dosažení minimálního počtu 16 bodů. Čas na vypracování testu je 45 minut. Pokud bude během testu zaznamenán pokus o podvod (užívání mobilu, taháku apod.), bude test okamžitě hodnocen jako neúspěšný a termín bez náhrady propadá. Podobně propadá daný termín, pokud se přihlášený uchazeč nedostaví k testu ve stanovený čas bez řádné omluvy. Během testu je možné používat vedle jednoho cizojazyčného slovníku (např. rusko-český, anglicko-český) také Atlas světových dějin I-II (vydán v Kartografii Praha). Na nostrifikační test je potřeba zapsat se minimálně 1 týden předem, termín testu bude uchazeči sdělen. V případě neúspěchu má uchazeč jeden opravný termín, v němž je mu zadán jiný test. Pokud neabsolvuje test ani podruhé, musí požádat o nové kolo nostrifikací.

2.) Základní a doporučená literatura

Základní učebnicí je čtyřdílná středoškolská učebnice *Dějepis pro gymnázia a střední školy I-IV* (autor koncepce Petr Čornej, vydáno v nakladatelství SPN).

Dále je možno použít jako rozšiřující literaturu dvoudílné *Dějiny evropské civilizace I-II* (Petr Čornej a Pavel Bělina, nakladatelství Paseka) a ze stejného nakladatelství *Dějiny zemí Koruny české I-II* (Čornej, Bělina, Pokorný).

Pro anglicky mluvící uchazeče základní orientaci v českých dějinách nabízí Petr Čornej v knize *Brief History of the Czech Lands to 2004*, pro rozšíření potom Jaroslav Pánek – Oldřich Tůma (ed.), *A History of the Czech lands* (vydalo nakl. Karolinum 2009). Pro německy mluvící uchazeče kromě jiného Jörg K. Hoensch, *Geschichte Böhmens* (nakl. C. H. Beck, 1997), popř. Bernd Rill, *Böhmen und Mähren – Geschichte im Herzen Mitteleuropas I-II* (2006).

3.) Sestavení testu a testové otázky

Test se skládá z 30 otázek, které tematicky pokrývají učební látku dějepisu podle Školního vzdělávacího programu vytvořeného pro čtyřletou větev GPJP, jež vychází z Rámcového vzdělávacího programu MŠMT ČR. Test obsahuje otázky z pěti chronologicko-geografických celků, tj. z každého „koše“ je vylosováno šest otázek. Tyto okruhy jsou:

- starověk
- starší evropské dějiny (do roku 1700)
- starší české dějiny (do roku 1740)
- nové a moderní světové dějiny (od roku 1700)
- nové a moderní české dějiny (od roku 1740)

V testu se budou vyskytovat jak otázky uzavřené (testové, zaškrtování jedné správné odpovědi z nabídky čtyřech možností), tak otázky otevřené, v nichž bude požadována po uchazeči jednoslovná odpověď (rok, jméno, termín apod.) nebo vysvětlení určitého pojmu, charakteristika osoby, popř. popis příčin, průběhu a následků určitého historického jevu či období.

Případné dotazy na e-mailové adrese: jiri.hrbek@gpjp.cz

4.) Konkrétní témata a požadavky k absolvování nostrifikačního testu

a.) starověk

- historické prameny (pisemné – hmotné + příklady)

- vyjmenujte součásti Bible a popište jejich obsah, lokalizujte židovský stát a popište jeho stručné dějiny; co je diaspora; kde a jak vzniklo křesťanství
- vysvětlit: mínojská a mykénská kultura, řecká tyranis, polis; srovnat Sparta-Athény (politické zřízení); uvést příčiny, průběh a důsledky řecko-perských a peloponéských válek; znát hlavní díla řecké architektury (např. athénská Akropole), divadlo, filozofie (Sókrates, Platón, Aristotelés), sochařství; co bylo sedm divů světa a kde byste je hledali; co byla velká řecká kolonizace; vysvětlit pojem helénismus a stručně popsat tažení Alexandra Makedonského
- kdo byli Etruskové; rozdíl mezi římským královstvím a republikou; kdo byli patricijové a plebejci; co byl první a druhý triumvirát a problematika diktátorů; vysvětlit příčiny, průběh a důsledky punských válek; systém provincií a územní rozsah římské říše (limes Romanus); rozdíl mezi principátem a dominátem; římská architektura (např. Diokleciánův palác, Forum Romanum, Koloseum, akvadukty), právo, jazyk (latina); kdy a proč došlo k rozdělení římské říše; charakterizujte nejdůležitější císaře (Augustus, Nero, Trajánus, Dioklecián, Konstantin); proč, jak a kdy došlo k zániku západořímské říše

b.) starší evropské dějiny (do roku 1700)

- popište průběh stěhování národů; co byla barbarizace; kdo byl Justinián, Chlodvík, Karel Veliký, Alfred Veliký, Hugo Kapet; které území zaujímala francká říše + kdy, proč a jak došlo k jejímu rozdělení; co to je lenní systém; kdo byli Vikingové (Normandie, Vilém Dobyvatel)?
- definujte stručně islám, jak se jmenoval jeho zakladatel?; kde se rozkládala arabská říše; popište funkci církve v raném středověku (vysvětlíte termíny: hereze, papež, pohan, pravoslaví, christianizace, boží mír); které oblasti patřily do východního a které do západního okruhu křesťanství?
- vysvětlíte termín Svatá říše římská (rozloha, zakladatel, renovatio imperii, kurfiřti); kdo byli Maďaři (bitva na řece Lechu a kde se usídlili); jaký byl vztah mezi císařem a ostatními králi (např. s polským Boleslavem Chrabrým)?; vyjmenujte alespoň 5 románských staveb a 5 typických románských znaků
- definujte: clunýjské hnutí, univerzita, boj o investituru, sedmero svobodných umění, středověká kolonizace, trojpolní systém, středověké město; jak se nazývá nejstarší mnišský řád?; vyjmenujte alespoň dva žebřavé řády a jejich zakladatele; proč došlo ke křížovým výpravám, jaký byl jejich průběh a důsledky?; stručně charakterizujte: Richard Lví Srdce, Fridrich Barbarossa, Fridrich II., Innocenc III., sv. Ludvík, Filip Sličný; co to byli rytířské řády a co znamenala rytířská kultura?
- stručně definujte gotickou kulturu (její znaky a alespoň pět gotických staveb); srovnajte anglický a francouzský parlament (kdy a proč vznikly?); kdy se odehrál vpád Mongolů do Evropy a jak ji ovlivnil; co znamená učení o trojím lidu; jaké byly krizové jevy 14. století? (mor, stoletá válka, klimatické změny, avignonské zajetí papeže, schizma...); co to je konciliarismus; kde se rozkládala polsko-litevská unie?; kde vládli: Štaufové, Arpádovci, Anjouovci, Piastovci, Jagellonci a u každého rodu uveďte alespoň jednoho představitele
- vysvětlíte termíny renesance a humanismus, v jakých oblastech lidské činnosti se tyto jevy projevovaly a kde (geograficky)?, uveďte znaky renesančního umění a hlavní díla (alespoň 5 děl od pěti autorů); kdo a kdy vynalezl knihtisk a jaký to mělo význam?; popište pád byzantské říše a osmanskou expanzi v 16. století; vyjmenujte alespoň tři mořeplavce v portugalských nebo ve španělských službách a místa, která objevili; vyjmenujte alespoň tři důsledky

zámořských objevů; kdy a jak začala reformace?; uveďte rozdíly mezi luteránstvím, kalvinismem a katolicismem; co to byl tridentský koncil; jak a proč došlo k nizozemské revoluci; jak vznikla anglikánská církev?; charakterizujte vládu Alžběty I. v Anglii a Filipa II. ve Španělsku (rozvoj kultury, politická expanze); co to byly francouzské náboženské války (Kateřina Medicejská, bartolomějská noc, edikt nantský)

- popište příčiny, průběh a důsledky třicetileté války; charakterizujte absolutismus Ludvíka XIV. ve Francii; uveďte základní prvky barokní kultury (5) a 5 slavných děl s autory; popište příčiny, průběh a důsledky anglické revoluce; vysvětlíte pojmy: presbyterián, samoděržaví, slavná revoluce, válka o španělské dědictví

c.) starší české dějiny (do roku 1740)

- lokalizuj Sámovu říši a Velkou Moravu; co znamenala mise Cyrila a Metoděje a kdy k ní došlo; kdo byl prvním doloženým Přemyslovcem; vyjmenuj alespoň tři přemyslovská hradiště; uveď základní rysy svatováclavské legendy; stručně charakterizuj stát Boleslava I.; kdy došlo k založení pražského biskupství a co tato událost znamenala?; vyjmenuj alespoň tři Přemyslovce z 11. a 12. století (který byl první český král a jak tento titul získal?); vysvětlí pojmy: Břetislavova dekreta, Kosmova kronika, denár, hlaholice; vysvětlí rozdíl mezi seniorátem a primogeniturou; kdo byli: sv. Vojtěch, Přemysl Otakar II., Václav II., Záviš z Falkenštejna; vyjmenuj alespoň tři české nebo moravské kláštery (kterému řádu patřily?) a tři české nebo moravské hrady; popiš proces kolonizace a zakládání měst v 13. století
- srovnaj románský a gotický sloh u nás (architektura, malba, sochařství, knižní iluminace); vysvětlí pojmy: Alexandreida, Majestas Carolina, Zlatá bula sicilská, inaugurační diplomy, Dalimilova kronika, korunovační klenoty, dekret kutnohorský městský svaz, polní vojsko; uveď alespoň tři zakladatelské počiny Karla IV.; které země patřily do svazku zemí Koruny české a kdo tento svazek vytvořil?; kdo to byl Jan Hus a uveď alespoň dva body jeho učení; vyjmenuj v chronologickém sledu alespoň čtyři husitské bitvy; stručně charakterizuj: Jan Žižka z Trocnova, Prokop Holý, Jiří z Poděbrad, Zikmund Lucemburský, Jan Želivský; vyjmenuj čtyři pražské artikuly a jejich osud na basilejském koncilu (přijímání pod obojí)
- co si lze představit pod pojmem „království dvojího lidu“?; vyjmenuj alespoň tři panské šlechtické rody přelomu 15. a 16. století; jaký je vzájemný vztah Vladislavského zřízení zemského a Svatováclavské smlouvy?; jak se jmenoval uherský král bojující proti Jiřímu z Poděbrad + uveď alespoň dva důvody, proč k boji došlo; ve kterých oblastech začala šlechta podnikat na konci 15. století?; proč došlo v této době k rozvoji Kutné Hory a proč je tato lokalita významná?; co to byla Jednota bratrská a vyjmenuj alespoň dva její představitele
- vysvětlí pojmy: jáchymovský tolar, novoutrakvisté, česká konfese, majestát, augšpurský mír, novokřtěnci, dvorský řád Ferdinanda I., manýrismus, židovské ghetto, kunstkomora; kdo byli jezuité + kde a kdy se usídlili v českých zemích; kdy a proč došlo ke vpádu pasovských?; vyjmenujte alespoň dva šlechtické městské paláce v Praze a alespoň dva renesanční zámky na venkově; vyjmenujte alespoň tři umělce tvořící na dvoře Rudolfa II.; kde v Evropě vládli Habsburkové?
- napište příčiny, průběh a důsledky českého stavovského povstání; kdo byli Václav Budovec z Budova, Karel starší ze Žerotína, Fridrich Falcký, Ferdinand

II., Karel z Lichtenštejna; vyjmenujte alespoň tři nové rody, které přišly do Čech nebo na Moravu po Bílé hoře; popište vzestup a pád Albrechta z Valdštejna; co to byly: mincovní kalada, obnovené zřízení zemské, pobělohorské konfiskace, rekatolizace; co významného se stalo: 1634 v Chebu, 1645 u Jankova, 1642 v Olomouci, 1648 v Praze?; čím byli významní tito čeští emigranti: Jan Amos Komenský, Pavel Stránský, Václav Hollar?; uveďte alespoň pět sakrálních a pět světských barokních staveb v Čechách; uveďte alespoň tři české barokní malíře a tři hudebníky; kdy a proč došlo k poddanským povstáním v Čechách; s jakým úspěchem válčila v 17. a 18. století habsburská monarchie proti Turkům?; co víš o kanonizaci Jana Nepomuckého?

d.) nové a moderní světové dějiny (od roku 1700)

- stručně charakterizujte následující pojmy: osvícenství, rokoko, empir, klasicismus, manufaktura, merkantilismus; vyjmenujte alespoň tři reformy Petra Velikého v Rusku; která dynastie vládla v Prusku a kde se tento stát nacházel?; které koloniální mocnosti držely Severní a které Jižní Ameriku?; proč docházelo k dovozu černých otroků z Afriky do Ameriky?; popiš příčiny, průběh a důsledky americké války za nezávislost; charakterizuj postavy: Ludvík XVI., Maxmilian Robespierre, Georges Danton, Jean-Paul Marat, Napoleon Bonaparte, Marie Louisa; vysvětlete pojmy: deklarace práv člověka a občana, gilotina, code civil, kontinentální blokáda, vídeňský kongres; vyjmenujte alespoň tři Napoleonovy vítězné bitvy; co to znamená průmyslová revoluce, kdy a ve které zemi k ní poprvé došlo a který vynález ji odstartoval?
- na čem spočíval systém svaté aliance; proč došlo k revolucím v Polsku a v Řecku roku 1830?; vysvětli pojmy: karbonáři, německý spolek, romantismus, biedermaier, restaurace, utopický socialismus; jakým způsobem nastoupil na francouzský trůn Ludvík Bonaparte (Napoleon III.)?; jaké byly dva názory na sjednocení Německa a který nakonec zvítězil?; co to bylo risorgimento a proti komu bojovalo?; charakterizujte vládu královny Viktorie ve Velké Británii (co to znamená Velká Británie, jak a kde vytvářela své koloniální panství); co to bylo východní otázka (krymská válka, berlínský kongres, Drang nach Osten); proč došlo k americké občanské válce, jak skončila?; vysvětlete pojmy: indiánské války, nacionalismus, reformy Alexandra II., industrializace, sociální otázka, moderní umělecké směry
- uveďte příčiny, průběh a důsledky první světové války + které technické vynálezy v ní byly uplatněny?; kde došlo k podepsání mírových smluv s poraženými mocnostmi a co tyto smlouvy obsahovaly?; co to byla Společnost národů a jaký byl vztah USA k ní?; srovnajte ruské revoluce roku 1905 a obě roku 1917; jak byl vytvořen Sovětský svaz; charakterizujte vládu Josifa V. Stalina v SSSR; srovnajte nástup fašismu v Itálii a nacismu v Německu; co to byly: výmarská republika, Briand-Kellogův pakt, světová hospodářská krize 1929, New Deal, španělská občanská válka; ve kterých oblastech světa došlo ve 30. letech 20. století k vojenským konfliktům a proč?
- vyjmenujte alespoň tři státy obsazené nacistickým Německem v letech 1939-40; seřadte hlavní bitvy 2. světové války (Stalingrad, Midway, Okinawa, Kursk, bitva o Británii, El-Alamein); uveďte alespoň dva důvody, proč se ubránila Británie nacistickému tlaku?; kde došlo ke schůzkám tzv. velké trojky během 2. světové války; charakterizujte: Hermann Göring, Viancheslav M. Molotov, I. Jamamoto, Bernard L. Montgomery, Georgij K. Žukov, Charles de

Gaulle, Winston Churchill, Douglas MacArthur; vysvětlete následující pojmy: holokaust, atlantická charta, NSDAP, atomová bomba

- vysvětlete tyto pojmy: Marshallův plán, železná opona, NATO, OSN, EHS, studená válka, blokáda Berlína, berlínská zeď, korejská válka, hvězdné války, perestrojka, maastrichtská smlouva, suezská krize, ropné šoky; jak, kdy a proč došlo k vytvoření státu Izrael a jak se musel bránit proti arabskému světu?; srovnej Africký národní kongres a Indický národní kongres (co bylo jejich cílem?); proč došlo k procesu dekolonizace; jakým způsobem bylo dekolonizováno Alžírsko a jak to ovlivnilo politiku uvnitř Francie?; jaký byl vztah Velké Británie k evropské integraci?; srovnej maďarskou revoluci 1956 a vývoj v Polsku 80. let 20. století; vysvětli příčiny, průběh a důsledky vietnamské války; charakterizuj osobnosti: M. K. Gándhí, Juan Perón, Mao Ce Tung, Konrad Adenauer, John F. Kennedy, Fidel Castro; uveďte důvody konce studené války a jeho následky (terorismus, dezintegrace X globalizace, nástup Číny)

e.) nově a moderní české dějiny (od roku 1740)

- proč došlo k válkám o rakouské dědictví a jaký byl jejich výsledek?; srovnej tereziánské a josefínské reformy; vyjmenuj alespoň čtyři velké postavy českého národního obrození; definuj pojmy: panslavismus, austroslavismus, tolerance, říjnový diplom, oktrojovaná ústava, kroměřížský sněm, fundamentální články, punktace, všeobecné volební právo, boj o rukopisy; vyjmenuj alespoň tři politické strany v Čechách ve druhé polovině 19. století; charakterizuj: Klement L. Metternich, František Palacký, František Ladislav Rieger, Karel Havlíček-Borovský, Alfred von Windischgrätz, František Josef I., Alexander Bach; kdy, jak a proč vzniklo z Rakouského císařství Rakousko-Uhersko?; vyjmenujte alespoň čtyři české umělce konce 19. století; co to je: historismus, secese, konzervatismus, Sokol, hilsneriáda (antisemitismus?); vyjmenujte alespoň čtyři vynálezy vědecko-technické revoluce na konci 19. století + která energie byla tentokrát nejvýznamnější (nahradila parní pohon)?
- které osobnosti a kde bojovaly za samostatné Československo v letech 1914 až 1918?, jak vznikly československé legie v Rusku a jakým způsobem se zapojily do bojů během 1. světové války?; která území patřila do prvorepublikového Československa a jaké na nich bydlely národnosti?; jak fungoval československý parlament a které politické strany v něm byly zastoupeny?; vysvětlete pojmy: skupina Hrad, malá dohoda, Baťův Zlín, měnová reforma, pozemková reforma, mnichovská dohoda; napište alespoň tři důsledky světové hospodářské krize na Československo; charakterizujte osobnosti: muži 28. října, Andrej Hlinka, Jiří Voskovec a Jan Werich, Josef a Karel Čapkovi, Jan Opletal
- kdy a proč došlo k vyhlášení samostatného Slovenského štátu?; kdo stál v čele druhé republiky a jaké bylo její zahraniční směřování?; kdo stál v čele protektorátu Čechy a Morava?; jak byl omezen život v protektorátě?; uveďte alespoň tři akce domácího a tři akce zahraničního odboje; vysvětlete pojmy: karpatsko-dukelská operace, národní fronta, košický vládní program, slovenské národní povstání, revoluční odborové hnutí, znárodňování, kolektivizace, retribuice, únorový převrat 1948, rehabilitace; srovnej odsun německé a maďarské menšiny z poválečného ČSR; jak a proč probíhaly politické procesy v ČSR?; charakterizuj osobnosti: Klement Gottwald, Václav Kopecký, Antonín Novotný, Josef Beran

- vyjmenujte alespoň čtyři osobnosti pražského jara 1968; vysvětlete: zvací dopis, 2000 slov, Varšavská smlouva, normalizace, reálný socialismus, disent, charta 77, samizdat, pětiletka, sametová revoluce; jak se jmenoval student, který se 1969 upálil na protest proti okupaci Prahy?; vyjmenujte alespoň tři velké projekty 70. a 80. let v ČSSR; charakterizujte osobnosti: Josef Škvorecký, Gustáv Husák, Karel Kryl, Václav Havel